

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА РАЦІОНАЛІЗАТОРСЬКУ ПРОПОЗИЦІЮ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Харченко В. Б., *канд. юрид. наук, доцент кафедри права*

Інтелектуальна, творча діяльність, власне її результати, в сучасних умовах розвитку нашого суспільства набувають все більшого значення, визначають стратегію і тактику соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства, в тому числі й України.

Наша держава проводить курс інноваційної політики, спрямований на підтримку і охорону всієї сукупності результатів інтелектуальної діяльності, одним з яких безумовно є раціоналізаторська пропозиція.

Термін «раціоналізація» походить від латинського слова “rationalis”, що означає розумний, і використовується для позначення розумних дій в процесі забезпечення життя та діяльності людини.

Незважаючи на помітний прогрес, досягнутий останніми роками у сфері законодавчого забезпечення як охорони об'єктів права інтелектуальної власності в цілому, так і раціоналізаторської пропозиції зокрема, треба вказати, що законодавча база ще не є досконалою, і один з чинників, який перешкоджає її вдосконаленню, є неефективна система захисту цих прав. Саме тому метою статті є висвітлення проблемних питань кримінально-правової охорони раціоналізаторської пропозиції, як одного з об'єктів права інтелектуальної власності.

На нашу думку, проблемність як кримінально-правової охорони раціоналізаторської пропозиції, так і її охорони взагалі, полягає у визначенні царини існування раціоналізаторської пропозиції, колі власників прав на неї, порядку одержання автором винагороди за використання його пропозиції та, як правило, незначному корисному (економічному) ефекті від її запровадження.

Зазначаючи царину існування права на раціоналізаторську пропозицію законодавство визначає, що вона є новою для певного підприємства, установи чи організації в якому вона подана і якщо вона не була в ньому відома раніше.

Користь визначається також тільки у відношенні до даного підприємства, організації чи установи. Таким чином і всі відповідні права та обов'язки обмежені щодо підприємства, в якому була подана раціоналізаторська пропозиція.

Виходячи з цього, окремі вчені обґрунтовано пропонували взагалі виключити право на раціоналізаторську пропозицію з кола прав інтелектуальної власності, так як визнання пропозиції корисною та її подальша доля вирішуються власником підприємства, організації чи установи, уповноваженим ним органом або особою, трудовим колективним договором або індивідуальними угодами (договорами, контрактами) автора з

працедавцем за участю представника колективного органу. Тому пропонувалося забезпечити охорону прав на раціоналізаторську пропозицію положеннями трудового законодавства, як це врегульоване законодавством Німеччини.

На нашу думку, такі пропозиції мають сенс і є предметом подальших наукових дискусій з метою удосконалення існуючого законодавства України.

Застосування пропозиції лише в межах конкретної юридичної особи також фактично обумовлює можливість порушення права на раціоналізаторську пропозицію і завдання матеріальної шкоди у значному розмірі лише у випадку несплати добросовісного заохочення авторові цієї пропозиції. Також, в законодавстві України зараз відсутнє визначення як порядку такого добросовісного заохочення, так і навіть приблизний його розмір.

Норми Тимчасового положення натепер втратили чинність, а у ЦК України відповідні норми не зазначені.

За весь період незалежності Верховна Рада України та суб'єкти, які мають право законодавчої ініціативи, навіть не намагалися підготувати проект спеціального закону щодо охорони прав на раціоналізаторську пропозицію. Кабінетом Міністрів України аналогічне питання також жодного разу не порушувалося.

Виходячи із наведеного, натепер юридичні особи самостійно визначають порядок розгляду заяв на раціоналізаторську пропозицію, їх впровадження та виплати авторській винагороди (добросовісного заохочення), зазначаючи їх у колективній трудовій угоді або у трудовому договорі.

Таким чином, порушення цих умов утворює лише підстави для судового чи адміністративного порядку розгляду зазначеного порушення і сукупності ознак складу злочину, передбаченого ст. 177 КК України, не утворює і утворити не може. Про це свідчить і судова практика.

В Україні, як за радянських часів, так і за часів незалежності, не порушено жодної кримінальної справи за ознаками складу злочину щодо порушення прав на раціоналізаторську пропозицію (ст. 136 КК України 1960 року та ст. 177 КК України 2001 року).

Зазначене обумовлює необхідність виключення права на раціоналізаторську пропозицію з кола об'єктів кримінально-правової охорони та віднесення цього питання до галузі трудового або (та) адміністративного права.